

Име

Държавно лесничество "Клисура", административна принадлежност РУГ Пловдив. Лесоустройствен проект 1996 година, ревизионен период 1984-1994.

Местонахождение

ДЛ "Клисура" е получило името си от гр. Клисура - главен и единствен населен пункт в целия район. През 1961 год. лесничеството е отделено от тогавашното Розинско горско стопанство и е обособено като самостоятелна административна и юридическа единица.

Територията на лесничеството е разположена в северозападната част на Пловдивска област, с граници: на север - високопланински пасища по централното било на Стара планина, които го отделят от ДЛ "Рибарица"; на североизток и изток ДЛ "Розино"; на изток, югоизток и юг ДЛ "Карлово"; на юг, югозапад и запад ДЛ "Копривщица"; на запад и северозапад ДЛ "Пирдоп".

В района на лесничеството е разположен гр.Клисура - кметство към **община Карлово**.

Географско положение

Територията на ДЛ "Клисура" се намира северозападно от Карловската котловина. Близо 22% от площта обхващат южната част на Златишко-тетевенския дял на Стара планина, южно от връх Вежен (2198 м) и част от свързващия праг Козница (естествена връзка между Стара планина и Средна гора). По-голямата част от лесничеството (около 78%) обхваща северните склонове на Същинска Средна гора (земите на север от главното било връх Малък Богдан (1532 м) – връх Богдан (1604 м) – връх Белия камък (1408 м) и другата част на прага Козница.

Горите образуват комплекс с неправилна елипсовидна форма, прорязан на места от по-малки по площ комплекси от поземления фонд. Фигурата на лесничеството е ориентирана в посока северозапад-югоизток и има дължина 17,5 км, а в тясната си част в посока североизток-югозапад има дължина 10 км.

Релеф

Географското положение на ДЛ "Клисура" обуславя релефа му като типичен планински - силно пресечен върху преобладаващата част от района.

Северната част на лесничеството се ограничава от м. "Въртопа" под вр.Вежен, м. "Дапково краище", м. "Чала" и м. "Равна" - всички разположени сред високопланинските пасища на юг от централното старопланинско било. От м. "Лисичево пладнище" границата завива на югоизток, преминава през м. "Делиминчев гроб", през Черни връх (1289 м) и по сравнително добре оформено гранично било се спуска до ж.п. линията гр.Клисура - с.Хр.Даново.

Източната граница на лесничеството минава покрай ж.п. линията и стига на юг до стария път за с. Розино. На юг продължава по р. Падеж, минава през м. "Градището" и стига до р. Белешница. Границата отново завива на югоизток по добре оформеното било на Събев рид, преминава през вр. Белият камък и достига централното средногорско било при вр. Малък Богдан.

Южната и югозападната граница на стопанството почти следват централното било на Същинска Средна гора, като преминава покрай х. "Средногорец", м. "Шилигарка", под вр. Богдан и продължава на северозапад до изворите на р. Чумина. По-нататък югозападната граница следи течението на реката.

Западната граница на ДЛ "Клисура" започва от р. Чумина, изкачва се до билото на Магарешката гора. После се спуска до Калишки дол, преминава през м. "Равни дол" и отново се спуска до Кознишка река. След това пресича стария и новия път за гр. Копривщица и по Елов дол на север стига до Въртопска река. По-нататък върви срещу течението на реката и продължава из високопланинските пасища под вр. Вежен.

Характерно за релефа на лесничеството е, че билата са заоблени, а склоновете стръмни до урвести и значително насечени от по-малки долчета. Всред горските комплекси няма ясно изразени плата и низини.

Най-голяма надморска височина в горския фонд за ДЛ "Клисура" е 1686,7 м, а най-малка 550 м. Дървопроизводителната площ на лесничеството варира в граници от 550 м до 1650 м н.в. и е разположена изцяло в средния планински пояс на горите от бук и иглолистни. Средната надморска височина е 1026 м.

Таблица № 1

за разпределението на дървопроизводителната площ според наклона на терена

Степен на наклона	Площ в хектари	%
равно (0-4)	4,6	0,1
полегато (5-10)	89,6	1,2
наклонено (11-20)	1248,6	17,2
стръмно (21-30)	3878,6	53,4
мн.стръмно (над 31)	2039,5	28,1
Общо:	7260,9	100,0

Хидроложки условия

Река Стряма е главна водна артерия. За начало на реката се счита сливането на двете реки Стайковица и Дълга. В продължение на 6,7 км до излизането ѝ от района на ДЛ "Клисура", тя е главен водосбор на множество долове и рекички. Само малка част (6,5%) от общата площ на лесничейството попада във водосборния басейн на **река Тополница**. Двете водосборни реки (Стряма и Тополница) се вливат в р.Марица.

Река Стряма събира водите на многобройните си притоци от Стара планина и Средна гора. Старопланинските (леви) притоци са бързотечни, със стръмни до урвисти брегове и силно наклонени каменисти корита, с голям брой прагове, формиращи своеобразни водопади. Дебитът им е сравнително променлив, но вода тече през цялата година. Средногорските (десни) притоци са също с каменисти корита и стръмни брегове, но с по-малък наклон, по-малко речни прагове, по-широки речни легла и сравнително постоянен дебит. Леглото на р. Стряма е с малък наклон, скалисто или покрито с едри наноси дъно, отсечени брегове и е широко около 5-6 м.

Притоците на р.Тополница са само десни.

Водните течения на територията на лесничейството се отличават с променлив дебит - значителен през пролетта и началото на лятото (заради снеготопенето и пролетно-летния максимум на валежите), и силно намален през останалите части на годината. При силни, проливни и продължителни дъждове, водата не попива изцяло в почвата и повърхностния отток образува порои.

В района на лесничейството има голям брой извори, даващи начало на много поточета и рекички. Дори и през юли под вр. Вежен има неразтопен сняг, подхранващ р. Въртопска и близките долове. Постоянно течащата вода на Зли дол се ползува като питейна за жителите на гр.Клисура.

Характерно за високите части на Средна гора е образуването на мочури. Те са своеобразни затлачени извори, обрасли с типична за подобни места растителност. Намират се почти до горната граница на гората и са обект на научни изследвания от специализирани институти.

Подпочвените води са малко, но се срещат на малка дълбочина в крайречните тераси.

Геоложки строеж

Територията на ДЛ "Клисура" обхваща горската площ по южните склонове на Златишко-Тетевенския дол на Стара планина и северните склонове на Същинска Средна гора. Точно в средната част на главната старопланинска верига навлачни маси от южнобългарски гранити и метаморфити изграждат не само южното подножие на планината, но се възкачват и заемат самото било между вр.Вежен и изворите на Мъглижка река. Тези маси изграждат т.н. "старопланински гранитен навлак".

Ядката на Същинска Средна гора е изградена от средногорски гранит. Гранитният батолит е вложен предимно в гнайси и амфиболити, които образуват високометаморфната кристалинна серия на Средна гора. На места гранитът е милонитизиран (грузиран) и дълбоко изветрял. По северните склонове на Същинска Средна гора старо-плиоценското денудационно ниво е изсечено главно в гнайси и средногорски гранит.

Характерно за горската площ, лежаща на свързващия праг Козница е, че основната скала от средногорски гранит е припокрита от контактно променени метаморфни скали - предимно гнайси. Този район изобилства с пегматитови жили и прослойки от серпентини.

Климатични условия

Според климатичната класификация на Събев и Станев (1963) територията на ДЛ "Клисура" е разположена в Европейско-континенталната климатична област. В Преходно-континенталната климатична подобласт, заемаща площи с надморски височини от 550 м до 1000 м, попадат 39,0% от общата площ, а в Умерено-континенталната климатична подобласт, заемаща площи с надморски височини от 1000 до 1650 м, останалите 61,0%.

Всяка климатична подобласт се дели на райони. Преходно-континенталната климатична подобласт е застъпена със **Задбалканския нископланински климатичен район - западна част**. Умереноконтиненталната климатична подобласт е представена от **Планинския климатичен район - среднопланинска част**.

Характерно за лесничеството е, че на една сравнително малка територия се чувствува влиянието и на двата климатични района. Освен това, макар и не пряко, по долината на р. Стряма се усеща влиянието на съседния климатичен район на Източните Задбалкански полета. Различията в температурния режим на Задбалканския нископланински климатичен район и Планинския климатичен район обуславят оформянето на два подпояса в рамките на среднопланинския пояс на горите от бук и иглолистни.

При сравнение на средната годишна температура между двата подпояса се вижда, че в подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела тя е с 4-4,5°C по-висока. Съществени са различията и в продължителността на вегетационния период, който за нископланинския подпояс е около 7 месеца, а за среднопланинския подпояс е 5-5,5 месеца. Различията в температурния режим на въздуха за отделните горскорастителни подпояси обуславят и съществени различия в разпределението на горскодървесната растителност.

Забелязват се съществени различия в разпределението на валежите по сезони и обща годишна сума за двата горскорастителни подпояса. Годишният ход на валежите в среднопланинския подпояс има типичен континентален характер - зимните валежи са по-малки от летните. В това отношение значителна роля играе и изложението на склоновете. Общото увеличение на валежите в зависимост от увеличението на надморската височина е рязко изразено. Затова в по-ниските части на този подпояс валежната сума е 750-850 мм, а в най-високите му части тя достига 1100-1200 мм. Годишната сума на валежите в нископланинските гори е по-малка от среднопланинските. Сезонното разпределение на валежите и тук има континентален характер - с пролетно-летен максимум и есенно-зимен минимум.

Дебелината на снежната покривка и продължителността на нейното задържане на територията на лесничеството е в зависимост от надморската височина. Средният брой на дните със снежна покривка за подпояса на нископланинските гори е 40-70 дни, а за подпояса на среднопланинските гори е 80-120 дни. Максималната дебелина на снежната покривка за ниските части на Планинския климатичен район към средата на февруари достига 40-60 см. Във високите части на Планинския климатичен район снежната покривка достига максимум към края на март и достига 180-220 см. Значително по-малка е дебелината на снежната покривка за тези части от територията на ДЛ "Клисура", попадащи в Задбалканския нископланински климатичен район. Тук почти половината от зимните валежи са от дъжд, поради което задържането на снега е по-краткотрайно и с по-малка дебелина.

Характерен елемент в климатичните условия, главно за високите и открити части, са честите ветрове, които са най-силно изразени през зимата. Преобладаващи са ветровете със северозападна и северна компонента.

Данни за температурата на въздуха и за количеството на валежите са представени съответно в *Таблица № 2* и *Таблица № 3*.

Таблица № 2
за температурата на въздуха

Климатичен район с надморска височина в метри	Средна годишна температура	Средна годишна абсолютна минимална	Средна годишна абсолютна максимална
Задбалкански нископланински климатичен район - западна част	10,0 / 7,0	-15,0 / -16,0	35,0 / 31,0

(700-1200 м н.в.)			
Планински климатичен район - среднопланинска част (1200-1700 м н.в.)	7,0 / 1,5	-20,0 / -21,0	31,0 / 22,0

Таблица № 3
за количеството на валежите

Климатичен район с надморска височина в метри	Сума валежи годишно в мм	Месец максимална валежна сума	Месец минимална валежна сума
Задбалкански нископланински климатичен район - западна част (700-1200 м н.в.)	675-900	VI	II, III
Планински климатичен район - среднопланинска част (1200-1700 м н.в.)	740-1150	V, VI	II

Почви

Кафявите горски почви заемат изцяло територията на ДЛ "Клисуря". Планинският релеф и еднообразието на основната скала (гранити и гранитогнайси), обуславят наличието им. Типът кафяви горски почви се разделя на три подтипа - тъмни, преходни и светли.

Таблица № 4
за разпределението на дървопроизводителната площ по почвени типове

Типове горски почви	Площ в ха	%
кафява горска тъмна	3323,1	45,8
кафява горска преходна	3232,2	44,5
кафява горска светла	705,6	9,7
Всичко:	7260,9	100,0

Ерозираните площи установени по време на устройството съставляват 191,5 ха или 2,1% от общата горска площ. По-голямата част се намира по стръмните южни старопланински склонове.

Растителност

Според горскорастителното райониране на България (по Б.Захариев) ДЛ "Клисуря" попада в Тракийската горскорастителна област (Т), подобласт Горна Тракия (ГТ), в средния пояс на горите от бук и иглолистни (Т-II), с два подпояса - на нископланинските гори от горун, бук и ела (Т-II-1) и на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (Т-II-2). По време на теренно-проучвателните работи бяха описани 31 дървесни вида имащи повече от един декар площно участие. Представителен вид за лесничеството е букът с площно участие 69,4%. Втори по разпространение е белия бор с 12,2%. Следват ги в низходящ ред според площното си участие: смърч, зимен дъб, черен бор, зелена дуглазка, бреза, габър и др. Останалите 23 дървесни вида имат участие по-малко от един процент.

Характерно за ДЛ "Клисуря" е, че в райони с надморска височина над 1300 м по склоновете на Стара планина се наблюдават естествени самосеви от бял бор и бяла мура. Вероятно сукцесията ще протече в посока на установяване на смесени бялборови-бялмурови насаждения и постепенното отмиране на елата и букът в горната граница на гората.

В резултат на възстановителна лесокултурна дейност са създадени и се развиват добре култури от бял бор, смърч, черен бор, зелена дуглазка, бреза, кестен и др. Най-разпространени са чистите насаждения от бук. Чисти насаждения са образували също белия бор, елата, зимния дъб, габъра, трепетликата, брезата, акацията, келявия и водния габър, ивата. Като единични дървесни видове без площно участие се срещат: планински явор - рядък за нашата флора балкански ендимит, офика, скоруша, планински бряст и др. От храстовите видове най-често срещани са: черна боровинка, червена боровинка, синя боровинка, глог, шипка, дрян, аморфа, черен бяз, обикновен чашкодран, къпина, малина, леска, смрика. Тревният състав е особено разнообразен:

риган, мащерка, лазаркиня, слабонога, луковичен зъбник, заешки киселец, жълт и червен кантарион, бял и езиколитен равнец, ягода, коприва, светлика, орлова папрат, мъжка папрат, женска папрат, изтравниче и т.н.

В подпояса на нископланинските гори от горун, бук и ела (700-1200 м н.в.) преобладават естествените букови насаждения. Тук се намира и поясът от иглолистни култури - бял бор, черен бор, зелена дуглазка, смърч. Срещат се насаждения от зимен дъб, габър и воден габър, но съвсем незначително. В подпояса на среднопланинските гори от бук, ела и смърч (1200-1700 м н.в.) отново преобладават естествените букови насаждения. Тук се срещат, макар и с минимално участие, естествени бялборови, елови, елово-букови и буково-елови насаждения. Иглолистните култури от бял бор и черен бор са с минимално участие и то предимно в Стара планина.

Таблица № 5
Разпределение на площта по дървесни видове

Дървесни видове	Сегашен състав		Бъдещ състав	
	Залесена площ в ха	в %	Залесена площ в ха	в %
Бял бор	859,5	12,1	722,4	10,2
Смърч	312,2	4,4	140,1	2,0
Черен бор	239,7	3,4	37,9	0,5
Ела	46,7	0,7	50,2	0,7
Бяла мура	6,4	0,1	22,7	0,3
Лиственица	7,0	0,1	4,5	-
Веймутов бор	0,8	-	0,8	-
Зелена дуглазка	107,0	1,5	35,7	0,5
Атласки кедър	0,2	-	0,2	-
Сребрист смърч	0,1	-	-	-
Бук	4913,3	69,4	5618,8	79,4
Червен дъб	0,5	-	0,6	-
Зимен дъб	258,9	3,7	268,7	3,8
Цер	0,1	-	0,1	-
Габър	81,3	1,1	80,2	1,1
Трепетлика	37,5	0,5	2,0	-
Явор	6,0	0,1	25,4	0,3
Бреза	86,2	1,4	14,1	0,2
Мъждрян	3,0	-	0,6	-
Акация	43,8	0,6	23,3	0,3
Келяв габър	20,8	0,3	2,3	-
Брекиня	-	-	2,2	-
Върба	0,2	-	-	-
Воден габър	2,0	-	0,4	-
Джанка	0,4	-	1,2	-
Ива	36,8	0,5	0,3	-
Кестен	1,7	-	4,0	-
Клен	0,7	-	2,0	-
Леска	0,5	-	-	-
Едрolistна липа	0,4	-	0,5	-
Сребролистна липа	0,8	-	7,1	0,1
Офика	-	-	0,8	-
Скоруша	-	-	0,9	-
Череша	-	-	4,0	-
Шестил	-	-	0,4	-
Планински ясен	0,8	-	2,1	-
тп I-214	1,2	-	-	-
ВСИЧКО	7076,5	100,0	7076,5	100,0

Характеристика на горския фонд

Общата площ на горския фонд на ДЛ "Клисура" е 9089,9 ха, от която 94,5 ха са горски пасища. Сред земите на горския фонд се намират 14,7 ха чужди земи: шосета 13,6 ха и ж.п. линия 1,1 ха.

За горите, създадени върху земи от селскостопанския фонд с площ 11,0 ха, за изключените от горския фонд (заради яз. "Падеж"), но неизкоренени гори с площ 28,6 ха и за горските пасища с площ 94,5 ха, са изработени отделни лесоустройствени проекта.

Със заповеди на ведомството на горите са предоставени на други ведомства, без да се изключват от горския фонд, 27,73 ха площ.

Таблица № 6
Разпределение на общата площ по вид на земите

Вид на земите	Площ в ха	%
Залесена площ	7076,5	78,6
Незалесена дървопроизводителна площ	184,4	2,0
Недървопроизводителна площ	1734,5	19,4
Горски пасища	94,5	-
ОБЩО:	9098,5	100,0

Таблица № 7
Разпределение на общата/залесената площ по вид на горите

Вид на горите	Площ в ха	%
Иглолистни	2221,2 / 1723,0	24,4 / 24,3
Широколистни високостъблени	5950,8 / 4981,1	65,4 / 70,1
За реконструкция	735,0 / 199,3	8,1 / 2,8
Издънкови за прерастване	-	-
Издънкови за превръщане	142,9 / 135,3	1,6 / 1,9
Нискостъблени	40,0 / 37,8	0,4 / 0,5
ВСИЧКО:	9098,5 / 7076,5	100,0

Разпределението на горите и голите горски площи по групи гори и функции е дадено в **Таблица № 8**.

Таблица № 8
Разпределение на общата площ по групи гори и функции

Групи гори	Иглолистни		Широколистни		Всичко	
	обща площ	залесена	обща площ	залесена	обща площ	залесена
ДС Функции	1083,0	759,7	2359,4	1693,5	3442,4	2453,2
Защитни	78,3	52,6	417,1	136,7	495,4	189,3
Рекреационни	617,3	517,0	115,4	99,3	732,7	616,3
Защитени	68,4	50,0	693,5	627,6	761,9	677,6
Други	374,2	343,7	3188,8	2796,4	3563,0	3140,1
Общо ЗРЗТ	1138,2	963,3	4414,8	3660,0	5553,0	4623,3
Общо ДСФ+ЗРЗТ	2221,2	1723,0	6774,2	5353,5	8995,4	7076,5
Горски пасища	-	-	94,5	-	94,5	-
ОБЩО	2221,2	1723,0	6868,7	5353,5	9098,9	7076,5

В лесоустройственият проект от 1984 година е предвидено общо ползване в размер на 303444 куб.м (средно годишно 25287 куб.м), от което 21250 куб.м годишно от главни сечи и 4037 куб.м годишно от отгледни сечи и санитарни сечи. Отсечени са общо 197201 куб.м (средно годишно 16433 куб.м) или 65,0% от предвиденото. Изпълнението от главни сечи е 175544 куб.м (ср. год. 14630 куб.м) или 68,8%, а от отгледни и санитарни сечи 21657 куб.м (ср. год. 1803 куб.м) или 44,7% от предвиденото. Настоящото лесоустройство предвижда общ добив от 277750 куб.м без клони или средно годишно 27775 куб.м – 17345 куб.м добив от главни сечи и 10430 куб.м от отгледни и санитарни сечи.

Санитарно състояние на гората

Санитарното състояние на насажденията и културите е добро. Прави впечатление нападение от борова процесия по белия и черния бор.

По-значителни са повредите от гниене. От гниене са засегнати предимно букови насаждения и по-малко зимен дъб и габър - общо 13,7% от горите на лесничеството. От снеголом са засегнати най-вече култури от бял бор, смърч и черен бор - 1,3% от горските площи. Изсъхване на листата е констатирано по зимния дъб и белия бор -

0,7% от горите. Общо за ДЛ "Клисура" от различни видове повреди са засегнати 17,8% от горите, като се очаква загубите да са 16,1% от запаса им.

Други повреди, но с много по-малко разпространение са снеголоми, изсъхване на стъблата, изсъхване на листата, повреди от пожари, повреди от дивеч и снеговал.

Най-голям е броя на нарушенията от незаконна паша и незаконна сеч, като през последните години се забелязва тенденция към увеличаването им.

За ревизионния период са регистрирани 14 броя пожари. Те са умишлени и се пренасят в горския фонд от селскостопанските земи.

Странични ползвания

Таблица № 9

За страничните ползвания

Странични ползвания	Мярка	Предвидено по ЛУП (1984-1995) средногодишно	Реализирано средногодишно	Предвидено по ЛУП (1996-2005) средногодишно
Паша - площ	хектари	2203,8	2203,8	2999,8
Едър добитък	брой	1455	200	1953
Дребен добитък	брой	8813	4000	12000
Сено	тона	150	-	100
Листников фураж	пр.куб.м	500	-	300
Горски плодове	тона	30	-	10
Билки	тона	5	-	5
Гъби	тона	8	-	8

Защитени територии

На територията на ДЛ "Клисура" се намират следните защитени природни обекти:

Национален парк "Централен Балкан" - обявен със заповед № 843/31.10.1991 на МОС, с обща площ 561,1 ха, от която 487,7 ха залесена и 73,4 ха незалесена.

Историческо място "Върлишница" - обявено със заповед № 3572/30.12.1966 на МГГП,

с обща площ 184,8 ха. Място, свързано със събитията около Априлското въстание 1876 година.

Историческо място "Зли дол" - обявено със заповед № 3572/30.12.1966 на МГГП,

с обща площ 16,0 ха. Място свързано със събитията около Априлското въстание 1876 година.